

Araştırma Makalesi • Research Article

Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Farkındalıklarının Analizi: Elazığ İlinde Bir Araştırma

Analysis of the Ethical Awareness of Accounting Members of Profession: A Research in Elazığ

Meltem Gül*, Özcan Demir**

Öz: Etik, her meslekte önemli ve olması gereken bir kuraldır. Ancak muhasebe meslek mensuplarının sorumluluk yelpazesi düşünüldüğünde, etik daha da önemli olmaktadır. Çünkü etik muhasebecinin kararı için bir klavuzdur. Muhasebe mesleğine yönelik etik konular hakkındaki araştırmalar son yıllarda artış göstermiştir. Bu çalışma muhasebe meslek mensuplarının etik yargılara yönelik düşüncelerini ve meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yönlendiren sebepleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma Elazığ'da bulunan muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmiştir. Veriler meslek mensuplarına anket uygulanarak toplanmıştır. Anket sonuçları spss 22 programında frekans dağılımı, bağımsız t testi ve anova testi ile analize tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda muhasebe meslek mensuplarının yaşı ile mükellef baskısı sonucu etik olmayan davranışlara yönelme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu baskının genç meslek mensupları üzerinde daha etkili olduğu görülmektedir. 25-45 yaş arası meslek mensupları, 46-55 yaş arası meslek mensuplarına göre mükellef baskısı sonucu etik olmayan davranışlara daha fazla meyilli olmuşlar ve meslek hayatları boyunca mükelleflerinin lehinde veya aleyhinde etik olmayan davranışlarda bulunmuşlardır. Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından çalışmanın etik kurul izni 14.04.2021 tarihinde 09 sayılı 1 nolu karar ile alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Etik, Muhasebe Meslek Mensubu

Abstract: Ethics is an important and necessary rule in every profession. However, when considering the range of responsibilities of professional accountants, ethics becomes even more important. Because it is a guide for the ethical accountant's decision. Research on ethical issues for the accounting profession has increased in recent years. This study was carried out in order to determine the thoughts of the accounting members of the profession about ethical judgments and the reasons that lead the members of the profession to unethical behaviors. In this context, the study was evaluated in terms of accounting professionals in Elazığ. The data were collected by applying a questionnaire to the accounting members of the profession. The survey results were analyzed with frequency distribution, independent t test and anova test in spss 22 program. As a result of the analyzes made, a significant relationship was found between the age of accounting professionals and their tendency to turn to unethical

* Öğr. Gör. Dr., Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Yönetim Organizasyon Bölümü

ORCID: 0000-0002- 8085-0704. m.gul@firat.edu.tr (Sorumlu yazar)

** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

ORCID: 0000-0001-9382-6781. odemir@firat.edu.tr

Cite as/ Atıf: Gül, M.& Demir, Ö. (2023). Muhasebe meslek mensuplarının etik farkındalıklarının analizi: Elazığ ilinde bir

araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 35-49.

<http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1052583>.

Received/Geliş: 03 January/ocak 2022

Accepted/Kabul: 02 March/Mart 2023

Published/Yayın: 30 April/Nisan 2023

behaviors as a result of taxpayer pressure. It is seen that this pressure is more effective on young professionals. Occupational members aged between 25 and 45 tended to unethical behaviors more as a result of taxpayer pressure compared to professionals aged between 46 and 55, and acted unethically in favor of or against their taxpayers throughout their professional lives. Ethics committee approval of the study was obtained by Fırat University Social and Human Sciences Ethics Committee with the decision no 09 and number 1 on 14.04.2021.

Keywords: Accounting, Ethic, Accounting Members of Profession

Giriş

Muhasebe bilgilerinin, işletme sahipleri, yöneticiler, yatırımcılar, olmak üzere birçok kullanıcısı vardır. Bir şirket yöneticisi, işletmesi için kararları verirken kendisine rehberlik edecek belirli bilgileri tanımlamak için finansal tabloları kullanmaktadır. Muhasebe, toplumdaki çok çeşitli tarafları etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında muhasebenin etik kuralları oldukça önemlidir. Etik ilkeler, muhasebe mesleğini geliştirmek, kamu güvenini korumak, dürüstlük ve adaleti ortaya çıkarmak için uymak zorunda oldukları temel kurallardır. Etik ve dürüstlük, muhasebe mesleğinde değer verilen temel özelliklerdir.

Muhasebe mesleğinin yürütülmesinde ve mesleğin saygınlığının korunmasında meslek mensuplarının etik ilkelerin önemini bilincinde olması gerekmektedir. Meslek mensuplarının etik kurallara uymaması, toplumdaki itibarlarını zedelemekte toplumda ise muhasebe mesleği ve muhasebe bilgilerine yönelik güven algısının kaybolmasına neden olmaktadır. Bu sebeple muhasebe meslek mensuplarının etik kurallara riayet etmesi mesleğin gelişimi ve toplumun güveninin kazanılması açısından son derece önemlidir (Gül, 2021). Sosyal sorumluluğun bilincinde olan meslek mensubu, belirli kişi veya grupların değil tüm toplumun çıkarlarını dikkate alarak, toplumun değer yargılarına dayalı, tarafsız, dürüst ve güvenilir olmalıdır.

Çalışmanın sonraki bölümlerinde, etik ve muhasebe etiği kavramsal çerçevede açıklanmıştır. Araştırma bölümünde ise, Elazığ ilinde faaliyette bulunan muhasebecilerin etik yargılara yönelik düşünceleri ve muhasebecileri etik dışı davranışlara iten sebepleri tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılan çalışma sonucu ulaşılan veriler SPSS 22 programında, frekans dağılımı, bağımsız t testi ve anova testi ile analiz edilmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Elazığ ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının, meslek etiği hakkındaki görüşlerinin alınması ve etik kurallara olan bağlılıklarının tespit edilmesidir. Ayrıca, meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yönlendiren sebepleri bulmak ve çözüm önerileri sunmak bu çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı 2021 yılında Elazığ ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarıdır. Elazığ Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasından alınan verilere göre odaya kayıtlı 261 meslek mensubu olduğu belirtilmiştir. Bu sayının 45'ini Bingöl'de faaliyet gösteren, ancak Elazığ Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odasına bağlı meslek mensupları oluşturmaktadır. Bu bakımdan çalışmanın evreni Elazığ ilinde faaliyet gösteren 216 meslek mensubundan oluşmaktadır. Çalışmanın örneklem büyüklüğünün tespitinde Cochran formülü uygulanmıştır (Hayran, 2012). Uygulanan Cochran formülüne göre örneklem büyüklüğü 116 olarak bulunmuştur. Toplam 138 meslek mensubu ile görüşülerek veriler elde edilmiştir.

$$n = N.(t^2.p.q) / (d^2.(N-1) + (t^2.p.q))$$

n: Örneklem büyüklüğü (116),

N: Evren büyüklüğü (216),

t: Güvenilirlik düzeyi (1.96),

p: İlgili olayın görülme olasılıkları (0.2),

q: İlgili olayın görülmeme olasılıkları (0.8),

d: Duyarlılık düzeyi (0.05)

1. Etik Kavramı

Etik Yunanca “*èthos*” kelimesinden gelmektedir ve ahlak bilimi olarak tanımlanmaktadır. Ahlak ise gelenek veya tavır anlamına gelen Latince 'moralis' kelimesinden türetilmiştir (Perle, 2004). Etik ve ahlak, “doğru” veya “yanlış” olan davranışı tanımlamak veya açıklamak gibi ortak özellikleri paylaşırken, kelimelerin işlevi farklıdır. Etik, bireye dış kaynaklar tarafından sağlanan kuralları, ahlak ise bireyin doğru ve yanlış ile ilgili kendi ilkelerini ifade eder. O halde etik, ahlaktan daha geniş bir kavramdır (Weiss, 1942) Meslek etiği ise, belirli bir meslek bağlamında bireylerin davranışlarını ve karar verme süreçlerini yönetmesi gereken değerler ve yol gösterici ilkelerle ilgilidir (Legault, 1999). Etik karar verme, alternatifleri etik ilkelere uygun olarak değerlendirme ve seçme sürecini ifade eder. Etik kararlar alınırken, en etik olanı seçmeden önce etik olmayan seçenekleri tanımak ve ortadan kaldırmak önemlidir. Etik karar verme, muhasebe ve denetim çalışmalarının doğruluk ve dürüstlük içinde yürütülmesini sağlamada önemli bir faktördür. Fritzsche (2005) etik davranışla ilgili net bir dizi politikanın etik karar vermeyi etkileyeceğini öne sürmüştür. Yoon (2011) bireylerin etik davranışlarını iki grup faktörün etkisi altında ele almaktadır. Kişisel özellikler olarak değerlendirilebilecek ilk grup; adalet, deontoloji, görecelik, bencillik derecesi ve faydacılığı içerir. Tüm bu faktörler, ikinci faktör grubu olarak etik yargıyı etkiler. Son olarak, etik yargı, faydacılık, bencillik derecesi ve adalet, etik davranışı doğrudan etkiler. Bir davranışın etik olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi için dört temel bileşeni bulunmaktadır. Bunlar aşağıda açıklanmıştır:

Etik Duyarlılık: Belirli bir durumun yorumlanması, etik değerlerin tanınması anlamına gelmektedir.

Etik Muhakeme (Etik Yargı): Hangi hareket tarzının etik olarak haklı olduğu yani ne yapılması gerektiği ile ilgilidir.

Etik Niyet (Etik Motivasyon): Etik niyet oluşturmak, diğer değerlerden daha yüksek etik değerlere öncelik verilmesi anlamına gelmektedir. Yani seçilen eylem tarzını gerçekleştirmeyi kabul etmektir.

Etik Davranışta Bulunmak: Kişinin niyetini takip etme, yani seçilen eylem planını uygulama konusundaki kararlılığını ifade etmektedir (Cohen ve Martinov, 2006).

Etik davranışlar, insanların ahlaki açıdan uygun ve erdemli olan sosyal standartları içeren konulara ve faaliyetlere yanıt verme konusundaki bilişsel, duygusal ve davranışsal eğilimlerini içermektedir. Etik karar verme modelleri ahlaki yargıların kısmen konunun deontolojik (doğal doğruluk) ve teleolojik (sonuçsal) doğasına ve kısmen de kişisel ve durumsal özelliklere bağlı olduğunu göstermektedir (Hunt ve Vitell, 2006).

2. Muhasebe Mesleğinde Etik

Velasquez'e (2014) göre etik ticari kurumlara, organizasyonlara ve davranışlara uygulandıkları için ahlaki standartlara odaklanan ahlaki doğru ve yanlış konusunda uzmanlaşmış bir çalışmadır. Muhasebe etiği, muhasebe uygulamaları ve muhasebecilerle ilgili etik anlamına gelir. Muhasebede etik, esas olarak, insan ve iş etiği, yargılar, ahlaki değerler ve bunların muhasebedeki uygulamalarını kuvvetle vurgulayan uygulamalı etik olarak bilinir. Muhasebe mesleği açısından etik değerlere uyan bir meslek mensubu; genellikle bağımsız, dürüst, çıkar gözetmeden kamu yararı için çok çalışan dürüst bir kişi olarak nitelendirilir (Spence ve Brivot, 2011). Ayrıca, kendi uygulamasını yöneten yasalara, düzenlemelere ve etik kurallara uyan biri olarak da tasvir edilir (Preston vd. 1995).

En büyük muhasebe skandallarından biri olarak adlandırılan 2001'deki Enron skandalından önce, müşteriler arasında beyanlarını denetleyen firmalardan daha önce birlikte çalıştıkları muhasebe

uzmanlarını işe almak oldukça yaygın bir uygulamaydı. Müşterilerin bunu yapmasının ortak nedeni, muhtemelen, işe alınan profesyonelin müşterilerin işi hakkındaki bilgisinden, finansal raporlama süreci ve diğer bilgi sistemlerinden anlamalarından yararlanmaktı. Ancak Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu(IFAC), eski muhasebe uzmanlarının işe alınmasını kişisel çıkar ve aşinalık tehditlerine yol açan bir durum olarak ilişkilendirmektedir. Tehditler ayrıca muhasebe mesleğinin birincil çıkarına hizmet etme konusunda da sapmaya neden olarak çıkar çatışmasına işaret etmektedir (Ahmad, 2015).

Muhasebe mesleği vergi beyannamelerinin düzenlenmesi ve bildirimlerin yapılması bakımından mükellefle gelirler idaresi başkanlığı arasındaki bağı kuran bir köprü niteliğindedir. Diğer tüm mesleklere karşı toplumsal sorumluluk yönü ağır basan ve etik kuralların yoğun olduğu bir meslektir. Meslek etiği ilkeleri, meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini meslek kuruluşları tarafından belirlenen kurallara uygun olarak zorunlu kılan ve yürüten ilkeler bütünüdür. Etik kurallardan daha yüksek bir ideali ifade eden bu kurallar, öncelikle profesyonelin vicdanına yöneliktir (Gür, 2018). Muhasebe, karar vermeye yardımcı olmak için mali tabloları sunma görevini yerine getirirken, muhasebecilerden de geçerli bilgi haklarının korunmasını sağlamak için etik kuralları uygulamaları beklenir. Bu sorumluluk, sadece kanun ve yönetmeliklere uymayı değil, aynı zamanda toplumun genel refahı için doğru ve doğru olanı yapma arzusunu da gerektirir.

Tüm ülkelerde mesleki uygulamada Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler, sıkı yaptırımlara ve cezalara tabi olarak, kendilerine ne yapması ve yapmaması gerektiğini söyleyen bir grup norma sahip olmalıdır. Etik standartları bilmeyen bir meslek mensubu, mesleki performansının doğru olup olmadığını gözden kaçırabilir ve zamanla güvenilirliğini kaybeder (Changmarin, 2017).

1998 yılında ilk kez Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) Muhasebe mesleğinin geleceği için Meslek Yasası'nı çıkarmıştır. Daha sonra ise, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) 2003 yılında bir dizi Uluslararası Eğitim Standardı (IES) yayınlamıştır. Bu standartlardan biri de IES 4; Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar standardıdır. Mesleki değerler, etik ve tutumlar (IES 4), bir bireyin muhasebe mesleğinin bir üyesi olarak tanımlanmasına yardımcı olan özellikleri açıklamaktadır. Bu standart IFAC üye kuruluşuna üyelik adaylarını, muhasebe meslek mensubu olarak görev yapmaları için uygun mesleki değerler, etik ve tutumlarla donatmayı amaçlamaktadır. IFAC'a göre, Muhasebeciler için Uluslararası Etik Standartları Kurulu, mesleki değerler, etik ve tutumların, kişinin beş ana ilkeye olan bağlılığı şeklinde özetlenebilir: Bunlar; dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, mesleki yeterlilik/gerekli özen ve profesyonel davranıştır (IESBA, 2015). Meslek örgütü tarafından geliştirilen bu ilkeler, üyelerini mesleğin gerektirdiği standart ve ilkelere uygun davranmaya zorlayan kurallardır.

3. Literatür Özeti

McCumber (2005) hakikat kavramını yeniden formüle etmek gerektiğini, çünkü bu durumun hakikat ve etiğin nasıl birbiriyle ilişkili olduğunu açıklamaya yardımcı olacağı görüşündedir.

Tenbrunsel (2005) muhasebe meslek mensuplarının uyumlu karar vermenin önündeki bilişsel engelleri tanımları ve ardından bu engelleri aşmanın yollarını bulmaları halinde, çıkar çatışmalarının etkin yönetiminin sağlanabileceğini öne sürmektedir.

Chan ve Leung (2006) Çalışmalarında, meslek mensuplarının ahlakizayılık ve etik duyarlılık eksikliği sebebiyle etik dışı davranış sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Flowerday vd (2006) çalışmalarında, meslekteki etik dışı davranışların denetim yetersizliğinden ileri geldiğini savunmuşlardır. Denetim teknolojilerinden yararlanılarak gerekli denetimler yapıldığı takdirde etik dışı davranışların önüne geçilebileceği ifade edilmiştir.

Blanthorne vd (2007) çalışmalarında muhasebe müfredatına etiğin dahil edilmesinin, muhasebecilerin etik ikilemleri hakkında tutum ve karar vermede bir değişikliğe yol açacağı sonucuna varmışlardır.

Yıldız (2011) çalışmasında Kayseri'deki meslek mensupları arasında bir araştırma gerçekleştirmiştir. Elde ettiği bulgulara göre; meslek mensuplarını etik davranışa iten temel sebep

mükellef baskısıdır. Ayrıca yazara göre; verilen disiplin cezalarının caydırıcılığının bulunmaması etik dışı davranışların devam etmesine neden olmaktadır.

Hooper ve Xu (2012) Muhasebe mesleğinin ayırt edici özelliğinin, kamu yararına hareket etme sorumluluğunu kabul etmesi olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle, meslek mensuplarının sorumluluğu yalnızca bireysel bir müşterinin veya işverenin ihtiyaçlarını karşılamak değil, Kamu yararına hareket eden bir meslek mensubunun bu kurallara uyması gerektiği görüşündedirler.

Liyanapathirana ve Samkin (2014) Sri Lanka'da muhasebecilerin etik kararlarını etkileyen faktörleri araştıran çevresel faktörlerin, örgüt kültürü gibi örgütsel faktörlerin ve yaş, cinsiyet, deneyim, eğitim düzeyi ve din gibi demografik faktörlerin etik karar vermeyi etkilediğine dayalı bir model sunmuştur. Yazarlara göre, hukuk ve kişisel niyet hakkında bilgi, etik karar verme sürecini etkilemektedir. Bununla birlikte, etik sorunlar da kişisel kararlar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir.

Yücel (2017) Muhasebe meslek mensuplarının etik dışı davranışları ile vergi ahlakı arasındaki ilişkiyi konu edindiği çalışmasında, meslek mensuplarının mükellef kaybetme korkusu yaşadıklarını ve bu korku ile etik dışı davranışlara yöneldiklerini ifade etmiştir. Bu durumun vergi ahlakı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğunu çalışmasında belirtmiştir.

Gür (2018) Elazığ ve Binöl meslek odasına kayıtlı meslek mensupları ile yaptığı araştırmada, denetim yetersizliği ve mevzuat bilgisizliği gibi sebeplerden ötürü etik dışı davranışların görüldüğünü belirtmiştir. Yazara göre mesleki eğitimlerin artırılması ile bu sorunun önüne geçilebilir.

Nazaruddin vd. (2018) Çalışmalarında muhasebe meslek mensuplarının daha çok kazanma hırsı ile etik dışı davranışlara yöneldiklerini tespit etmiştir.

Köse ve Aldemir (2018) çalışmalarında, meslek etiğinin oluşmasında etkili olan en önemli değer eğitim iken en düşük değerini dini inançlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mükellef baskısının ise etik dışı davranışların en yaygın görülme sebebi olarak değerlendirilmiştir.

Özgün ve Sarıtaş (2019) çalışmalarında meslek mensuplarının etik ikilem yaşamalarına sebep olan en önemli faktörün mükellef sayısı olduğunu belirtmiştir. Rekabet ortamındaki meslek mensupları arasında defter tutma ücretleri arasında farklılıklar olduğu, bu sorunun denetim ve meslek odalarının çalışmaları ile engellenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tayman ve Tekşen (2019) Muhasebe meslek mensuplarının hata ve hileye başvurmalarının, daha az vergi ödemek için karı düşük göstermek, işletme sahiplerinin birbirini aldatması, daha az kar dağıtmak gibi sebeplerle yapıldığı çalışmalarında ifade etmişlerdir.

Akpınar (2019) Muhasebe mesleğinde etik kurallar konulu çalışmasında, gerek bağımlı gerekse bağımsız çalışan meslek mensuplarının mesleğin saygınlığını koruyarak faaliyetlerini dürüstlük çerçevesinde yapabilmeleri için mesleğin kamu gücüyle desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Mabil (2019) Muhasebe meslek mensuplarının genellikle kişisel çıkar sağlamak ve dikkat eksikliği gibi sebeplerden ötürü etik dışı davranışlarda bulunduğunu belirtmiştir.

Kavanagh ve Higgins (2019) Muhasebe meslek mensuplarının; çıkar çatışması, mükellef baskısı ve ahlaki zayıflık gibi nedenlerden ötürü etik dışı davranışlarda bulduklarını belirtmişlerdir.

Fairchild, Gwilliam ve Marnet (2019) çalışmalarında muhasebe profesyonellerinin yargılarını ve karar seçimlerini etkileyen davranışsal dürtüleri inceleyen deneysel araştırmalar çağrısında bulunmaktadır.

Satria (2020) tarafından yürütülen araştırma meslek etiğinin denetim kalitesi üzerinde etkisi olduğunu bulmuş ve denetim sürecinde denetçilerin etiğinin denetim kalitesine olumlu katkı sağladığına dair kanıt sağlamıştır. Yazara göre bir denetçinin sahip olduğu etik düzeyi ne kadar yüksek olursa, denetimin kalitesi de o kadar iyi olmaktadır.

Kurnaz ve Karadoğan (2021) Erzincan ilindeki muhasebe meslek mensupları ile gerçekleştirdikleri çalışmada, meslek mensuplarının hataları iş yoğunluğuna bağladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca meslek mensuplarının tecrübeleri ile etiğe yönelik düşünceleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Dikgöz ve Erserim (2022) Muhasebedeki etik kavramına postmodern bakış açısını yansıttıkları çalışmada, temel olarak etik konusunun temelini sorgulanması gerektiği vurgulanmıştır. Etik temelini sorgulanmadan bu alanda sürekli kanun, kural ve standartların belirtilmiş olmasının etiğe olan katkısının sorgulanması gerektiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca etik temelini konu alan çalışmaların çok fazla bulunmadığı belirtilmiştir.

Kaya ve Durmuş (2022) TRB1 bölgesi illerindeki muhasebe meslek mensuplarının etik algılarının incelendiği çalışmada, TÜRMÖB tarafından düzenlenen etik eğitime katılan meslek mensuplarının etik algılarının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yazarlara göre bu durum etik eğitiminin etkisinin görülmesi bakımından önemlidir.

4. Yöntem

Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Anket soruları hazırlanırken Akatak (2015) çalışmasından yararlanılmıştır. Çalışmada 5'li likert ölçeğinden yararlanılmıştır. İfadelerden "1. Tamamen Katılıyorum, 2. Katılıyorum, 3. Fikrim Yok, 4. Katılmıyorum, 5.ise Tamamen Katılmıyorum" olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere, frekans dağılımları, bağımsız t testi ve anova testi uygulanmıştır. Bağımsız t testi (Independent Samples t Test) her bir alt grup (örneğin kız ve erkek grupları) normal dağılım özelliği gösterdiği takdirde ($N_1 > 30$; $N_2 > 30$) iki aritmetik ortalama arasındaki farkın anlamlılığını test etmede kullanılan parametrik bir tekniktir. Veri seti normal dağılım özelliği gösterdiği için bu test tercih edilmiştir. Cronbach's Alpha Güvenirlilik Katsayısını değerlendirmesinde dikkate alınan ölçüt aralıkları şu şekildedir (Kılıç, 2016):

- $0,00 \leq \alpha \leq 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,41 \leq \alpha \leq 0,60$ ise ölçek güvenilirliği düşüktür.
- $0,61 \leq \alpha \leq 0,80$ ise ölçek güvenilirliği orta seviyededir.
- $0,81 \leq \alpha \leq 1,00$ ise ölçek güvenilirliği yüksektir.

Çalışmanın Cronbach Alpha değeri 0,77 olarak bulunmuştur. Bu sonuç çalışma güvenilirliğinin orta seviyede olduğunu göstermektedir.

4.1. Araştırmanın Hipotezleri

Katılımcıların ankete verdikleri cevaplar dikkate alınarak oluşturulan hipotezler şu şekildedir.

H1: Muhasebe meslek elemanlarının etik önermelere katılım dereceleri meslek elemanlarının cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2: Muhasebe meslek elemanlarının etik önermelere katılım dereceleri meslek elemanlarının medeni durum faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3: Muhasebe meslek elemanlarının etik önermelere katılım dereceleri meslek elemanlarının eğitim durumu faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4: Muhasebe meslek elemanlarının etik önermelere katılım dereceleri meslek elemanlarının yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H5: Muhasebe meslek elemanlarının etik önermelere katılım dereceleri meslek elemanlarının tecrübe faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H6: Muhasebe meslek elemanlarının etik önermelere katılım dereceleri meslek elemanlarının çalışan sayısı faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H7: Muhasebe meslek elemanlarının etik önermelere katılım dereceleri meslek elemanlarının mükellef sayısı faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H8: Muhasebe meslek elemanlarının yaşı ile mükellef baskısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H9: Muhasebe meslek elemanlarının yaşı ile etik dışı davranışta bulunma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H10: Muhasebe meslek elemanlarının tecrübeleri ile mesleğin itibarını koruma düşüncesi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

4.2. Bulguların Analizi

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının demografik verileri tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Cinsiyet	N	%	Medeni Durum	N	%
Kadın	31	22,4	Evli	103	74,6
Erkek	107	77,6	Bekar	35	25,4
Eğitim Durumu	N	%	Yaş	N	%
Orta Öğretim	39	28,3	25-35	29	21
Önlisans	51	37	36-45	42	30,4
Lisans	41	29,7	46-55	42	30,4
Lisansüstü	7	5	55 üzeri	25	18,2
Çalıştırılan Eleman Sayısı	N	%	Mükellef Sayısı	N	%
1-3	14	10,1	1-30	24	17,4
4-7	70	50,7	31-60	39	28,3
7-10	43	31,2	61-90	27	19,5
11 ve üzeri	11	8,0	91-120	39	28,3
Unvan	N	%	121 ve üzeri	N	%
SMMM	138	100,0	Tecrübe	N	%
YMM	0	0,	5-10 yıl	31	22,4
Stajyer Çalıştırma	N	%	10-15 yıl	40	29
Evet	109	79	15-20 yıl	32	23,2
Hayır	29	21	20 yıl ve üzeri	35	25,4

Tablo 1 de çalışmaya katılan meslek mensuplarının demografik verileri yer almaktadır. Katılımcıların %77,6'sı erkek, %22,4'ü kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %74,6'sı evli %25,4'ü ise bekar olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %37'si önlisans, %29,7'si lisans, %28,3'ü orta öğretim %5'i ise lisansüstü eğitim aldıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %30,4'u 36-45 yaş, %30,4'ü 46-55 yaş, %21'i 25-35 yaş, %18,2'si 55 ve üzeri yaş aralığındadır. Katılımcıların %50,7'si işyerinde 4-7 eleman, %31,2'i 7-10 eleman %10,1'i 1-3 eleman, %8'i 11 ve üzeri eleman çalıştırmaktadır. Katılımcıların %29,3'ünün 91-120, %28,3'ünün 31-60, %19,5'inin 61-90, %17,4'ünün 1-30, %6,5'inin 121 ve üzeri mükellef sayısı bulunmaktadır. Çalışmaya katılan meslek mensuplarının tamamı serbest muhasebeci ve mali müşavirdir. Katılımcıların %29'u 10-15 yıllık %25,4'ü 20 yıl ve üzeri, %22,4'ü 5-10 yıllık, %23,2'si 15-20 yıllık mesleki tecrübelerinin olduğunu belirtmişlerdir. Meslek mensuplarının %79'u işyerinde stajyer çalıştırırken, %21'i stajyer çalıştırmadıklarını belirtmiştir.

Tablo 2. Meslek Mensuplarının Etik Önermelere Katılım Derecesi

Önermeler	N	Ortalama	Standart Sapma
1.Ülkemizde meslek etiği ve meslek ahlakı çerçevesinde yapılan düzenlemeler yeterlidir.	138	3,67	1,04
2.Mükellef baskısı, meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yöneltebilir.	138	2,20	1,37
3.Meslek mensuplarının bir kısmı arkadaşlık ve dostluk ilişkisi kurduğu mükelleflerinin, yasalara aykırı davranışlarını görmezden gelmektedir.	138	1,90	1,02
4.Dostluk ilişkileri kurduğum mükelleflerimin kredi imkânlarından faydalanabilmeleri için etik dışı davranışlara yöneldiğim olmuştur.	138	3,15	1,24
5.Muhasebe mesleği günümüzde toplumda saygınlığa ve geçerliliğe sahip bir meslektir.	138	2,30	1,35
6.Muhasebe mesleğine yönelik mevzuat değişikliği ve yasal düzenlemeleri zamanında takip etme imkân ve fırsatım bulunmaktadır.	138	4,17	1,09
7.Meslek mensubu olarak kendimi değerlendirdiğimde, meslek etiği ve meslek ahlak ilkelerine uygun hareket ettiğimi söyleyebilirim.	138	2,30	1,03
8. Meslek mensupları arasında mesleğin etik itibarını korumaya yönelik sorumluluk duygusu vardır.	138	2,88	1,21
9.Meslek hayatım boyunca mükelleflerimin lehine ya da aleyhine etik dışı davranışta bulunmadım.	138	2,93	1,30
10.Meslek mensuplarının bir kısmı gelir vergisinin adil olmadığını düşündüklerinden mükelleflerinin daha az vergi ödemesi için etik dışı davranışlara yönelmektedirler.	138	2,71	1,29
11.Meslek mensupları üstlenmiş olduğu görevin bilincinde mükelleflere, devlete ve meslektaşlarına karşı sorumluluklarını bilmektedirler.	138	2,64	1,23
12.Sadece meslek mensuplarının etik kurallara uygun davranması yeterli değildir. Mükelleflerin de etik değerlere uygun davranması gerekir.	138	2,02	1,16
13.Ülkemizde meslek etiği ile ilgili olarak yapılan seminer, eğitim, program gibi etkinlikler yeterlidir.	138	3,83	1,03

Tablo: 2 de çalışmaya katılan meslek mensuplarının etik ile ilgili sunulan önermelere katılım dereceleri yer almaktadır. “Meslek mensuplarının bir kısmı arkadaşlık ve dostluk ilişkisi kurduğu mükelleflerinin, yasalara aykırı davranışlarını görmezden gelmektedir.” Önermesine meslek mensupları 1,90 ortalama ile en yüksek katılım derecesini göstererek bu görüşü desteklediklerini belirtmişlerdir. Meslek mensupları “Meslek hayatım boyunca mükelleflerimin lehine ya da aleyhine etik dışı davranışta bulunmadım.” ile “Dostluk ilişkileri kurduğum mükelleflerimin kredi imkânlarından faydalanabilmeleri için etik dışı davranışlara yöneldiğim olmuştur.” Önermelerine 2,93 ve 3,15 katılım dereceleriyle kararsız kaldıklarını yani fikirlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Meslek mensuplarının en düşük katılım gösterdikleri ve desteklemedikleri önerme ise 4,17 katılım derecesiyle “Mesleğimle ilgili değişen mevzuatı ve ilgili yasal düzenlemeleri zamanında takip etme imkân ve fırsatım bulunmaktadır.” önermesi olmuştur.

Tablo 3. Hipotezlerin Bağımsız T Testi İle Analizi

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	p
Kadın	31	2,79	1,145	,228	,559
Erkek	107	2,83	1,186	,111	
Medeni Durum					
Evli	103	2,82	1,219	,120	,246
Bekar	35	2,81	1,054	,178	

Tablo 3’de çalışma çerçevesinde oluşturulan etik yargılarla, meslek mensuplarının cinsiyet ve medeni durum faktörleri arasında farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Cinsiyet faktörüne göre, ($p>0,05$) olduğundan, meslek mensuplarının etik yargılara katılım derecesi ile cinsiyet faktörü arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durumda H1 hipotezi reddedilmiştir. Medeni durum faktörüne göre, ($p>0,05$) olduğundan, meslek mensuplarının etik yargılara katılım derecesi ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda H2 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 4. Hipotezlerin Anova Testi İle Analizi

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	p
Ortaöğretim	39	2,77	1,131	,181	,209
Önlisans	51	2,86	1,215	,170	
Lisans	41	2,79	1,107	,173	
Lisansüstü	7	2,93	,943	,356	
Yaş					
25-35	29	2,78	1,126	,209	,299
36-45	42	2,91	1,062	,163	
46-55	42	2,78	1,209	,186	
55 üzeri	25	2,76	1,205	,241	
Tecrübe					
5-10 yıl	31	2,92	1,061	,190	,109
10-15 yıl	40	2,81	1,082	,171	
15-20 yıl	32	2,77	1,201	,212	
20 yıl üzeri	35	2,80	1,206	,204	
Çalıştırılan Eleman Sayısı					
1-3 kişi	14	2,50	,840	,224	,117
4-7 kişi	70	2,90	1,263	,151	
7-10 kişi	43	2,76	1,089	,166	
11 ve üzeri	11	2,97	,625	,164	
Mükellef Sayısı					
1-30	24	2,69	1,105	,225	,097
31-60	39	2,93	1,228	,196	
61-90	27	2,81	1,250	,240	
91-120	39	2,75	1,060	,169	
121 ve üzeri	9	3,02	,613	,204	

Tablo 4’de çalışma çerçevesinde oluşturulan etik yargılarla, meslek mensuplarının eğitim, yaş, tecrübe, çalıştırılan eleman sayısı ve mükellef sayısı faktörleri arasında farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Eğitim faktörüne göre, ($p>0,05$) olduğundan, meslek mensuplarının etik yargılara katılım derecesi ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda H3 hipotezi

reddedilmiştir. Yaş faktörüne göre, ($p>0,05$) olduğundan, meslek mensuplarının etik yargılara katılım derecesi ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda H4 hipotezi reddedilmiştir. Tecrübe faktörüne göre, ($p>0,05$) olduğundan, meslek mensuplarının etik yargılara katılım derecesi ile tecrübeleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda H5 hipotezi reddedilmiştir. Eleman sayısı faktörüne göre, ($p>0,05$) olduğundan, meslek mensuplarının etik yargılara katılım derecesi ile çalıştırdıkları eleman sayıları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda H6 hipotezi reddedilmiştir. Mükellef sayısı faktörüne göre, ($p>0,05$) olduğundan, meslek mensuplarının etik yargılara katılım derecesi ile mükellef sayıları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda H7 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5. Hipotezlerin Anova Testi İle Analizi

Önerme	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	P
Mükellef baskısı, meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yöneltebilir.	25-35	29	1,76	1,380	,256	,001
	36-45	42	1,76	,932	,144	
	46-55	42	2,55	1,452	,224	
	55 üzeri	25	2,88	1,509	,302	
Önerme	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	P
Meslek hayatım boyunca mükelleflerimin lehine ya da aleyhine etik dışı davranışta bulunmadım.	25-35	29	2,90	1,345	,250	,000
	36-45	42	3,71	1,215	,188	
	46-55	42	2,55	1,194	,184	
	55 üzeri	25	2,32	,945	,189	
Önerme	Tecrübe	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	P
Meslek mensupları arasında mesleğin etik itibarını korumaya yönelik sorumluluk duygusu vardır.	5-10 yıl	31	3,03	,912	,164	,000
	10-15 yıl	40	2,33	,944	,149	
	15-20 yıl	32	2,78	1,289	,228	
	20 üzeri	35	3,49	1,380	,233	

“Mükellef baskısı, meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yöneltebilir.” önermesi ile meslek mensuplarının yaş faktörü arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. ($p< 0,05$) Bu durumda H8 hipotezi kabul edilmiştir. “Meslek hayatım boyunca mükelleflerimin lehine ya da aleyhine etik dışı davranışta bulunmadım.” önermesi ile meslek mensuplarının yaş faktörü arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. ($p< 0,05$) Bu durumda H9 hipotezi kabul edilmiştir. “Meslek mensupları arasında mesleğin etik itibarını korumaya yönelik sorumluluk duygusu vardır” önermesi ile meslek mensuplarının tecrübe faktörü arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p< 0,05$) Bu durumda H10 hipotezi kabul edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Muhasebe mesleği; bireye, topluma ve devlete karşı sorumlu olduğu için etik kurallara saygı göstermek, mesleğin saygınlığına ve güvenilirliğine gölge düşürmemek bakımından önemlidir. Muhasebe mesleği, sağladığı bilgilerin geniş kesimler tarafından kullanılması ve bu bilgilerin işletme ve çıkar grupları arasında köprü görevi görmesi nedeniyle sosyal sorumluluğu yüksek olan bir meslektir. Devletin olduğu kadar bu bilgilerin müşteriler, işverenler ve çalışanlar, kredi kuruluşları, yatırımcılar ve finans sektörü tarafından da kullanılması, başta dürüstlük ve tarafsızlık olmak üzere meslek mensuplarına ahlaki bir sorumluluk getirmektedir. Geniş kesimler tarafından kullanılan bu bilgilerin etik ilke ve kurallara dayalı olarak üretilmesi, hizmet kalitesini ve güvenilirliğini de artıracaktır.

Meslek mensuplarının etik algılarını ve meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yönlendiren sebepleri belirlemek için yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Meslek mensupları, meslek etiğine yönelik yapılan düzenlemelerin, toplantıların ve bilgilendirmelerin yetersiz olduğu görüşündedir. Ergün ve Gül'de (2005) çalışmalarında aynı sonuca işaret etmişlerdir. Meslek mensuplarının büyük bir çoğunluğunun meslek etiği kuralları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Meslek mensuplarının etik dışı davranışta bulunmasının temel nedeninin mükellef baskısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mükellef baskısı, arkadaşlık ve dostluk ilişkisi sonucu meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yöneltmektedir. Baran ve Baskan'da (2021) çalışmalarında muhasebecilerin etik olmayan davranışa yönelmesinin en temel nedeninin mükellef-yönetim baskısı olduğunu belirtmişlerdir. Literatür incelemesinde ulusal kaynaklardan ulaşılan bulgulara göre baskı unsuru; müşteriye kaybetme korkusu, denetim alanında yaşanan eksiklikler, eğitim yetersizliği ve kişisel çıkarlar gibi faktörlerden ileri gelirken (Yücel:2017, Sarı Özgün ve Sarıtaş:2019, Tayman ve Tekşen:2019) uluslararası kaynaklardan elde edilen bulgulara göre ise baskı unsuru; kişisel çıkar, ahlaki zayıflık, etik duyarlılık eksikliği gibi faktörlerden oluşmaktadır (Chan ve Leung:2006, Flowerday:2006, Mabil:2019). Önceki çalışmalar, mükellef sayısının muhasebe meslek mensuplarının etik algısını etkilediği yönündedir (Kutlu:2008, Sakarya ve Kara: 2010, Hacıhasanoğlu: 2013, Sayım ve Usman: 2017, Sarı Özgün ve Sarıtaş:2019). Ancak bu çalışmada benzer sonuca ulaşılamamıştır. Mükellef sayısı ile meslek mensuplarının etik algısı arasında bir fark bulunmamaktadır. Meslek mensuplarının mükellef sayısının az ya da çok olması meslek mensuplarının etik algısı üzerinde etkili değildir. Meslek mensupları, meslekleri ile ilgili değişen mevzuatı takip edebilecek zamanlarının olmadığı görüşündedir. Akbaş ve Çırpan'da (2021) mükelleflerin ve bazı meslek mensuplarının sürekli değişen yasal mevzuatlara tam hakim olamamaktan kaynaklanan art niyet taşımayan davranışların etik kuralların dışına çıkılmasında etkili olabileceği düşüncesindedirler. Yapılan analizler sonucunda muhasebe meslek mensuplarının yaşı ile mükellef baskısı sonucu etik dışı davranışlara yönelme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu baskının genç meslek mensupları üzerinde daha etkili olduğu görülmektedir. 25 ile 45 yaş aralığındaki meslek mensupları 55 yaş üzeri meslek mensuplarına göre mükellef baskısı sonucu etik dışı davranışlara daha fazla yönelerek, meslek yaşamları boyunca mükelleflerinin lehine ya da aleyhine etik dışı davranışlarda bulunmuşlardır. Meslek mensuplarının tecrübeleri ile mesleğin etik itibarını korumaya yönelik sorumluluk duygusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 10-15 yıl tecrübesi bulunan meslek mensuplarında, muhasebe mesleğinin saygın bir meslek olduğu ve mesleğin etik itibarını koruma düşüncesinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Muhasebe meslek mensuplarının etik algılarını güçlendirmek ve etik dışı yönelimlerini ortadan kaldırmak için şu öneriler sıralanabilir:

- ✓ Meslek mensupları üzerinde etik algısı yaratmaya yönelik eğitimler mesleğe giriş sınavlarından önce oluşturulmalı ve hizmet içi eğitimlerle sürdürülmelidir.
- ✓ Meslek mensuplarının etik dışı davranışları meslek odaları tarafından tespit edildiği takdirde disiplin cezaları ile cezalandırılmaları söz konusudur. Fakat bu cezaların meslek mensupları üzerinde daha caydırıcı olması sağlanabilir. Örneğin, cezanın verilmiş nedeninin açıklanması, meslek mensuplarının söz konusu itibarını zedeleyeceğinden etik dışı davranışa yönelmelerinin önüne geçebilir.
- ✓ TÜRMOB tarafından yapılacak düzenlemelerle meslek mensupları arasında haksız rekabeti önleyecek önlemler alınmalı, özellikle meslek mensuplarının ücretlerinin banka aracılığıyla ve meslek odaları denetiminde şeffaflığı sağlanmalıdır.
- ✓ Profesyonel bir muhasebeci, en son yerel ve uluslararası düzenlemelerden haberdar olmalıdır. Ancak meslek mensupları bu konuda gerekli zaman ve imkanlarının olmadığını belirtmişlerdir. Türmob tarafından bu konuda bir takım düzenlemeler yaparak meslek mensuplarının iş yükü azaltılabilir.

Meslek mensuplarının, herşeyden önce evrenseli gözden kaçırmadan yerele dikkat etmesi gerekmektedir. Meslek mensuplarının, teknolojiyi nasıl kullanacağı, iletişim becerileri, zamanını kesin ve acil çözümler üretmeye harcaması ve eleştirel düşünme ile diğer kişisel koşullarla ilgili diğer yönler arasında, kısacası tüm eylemlerinin temelinde etik olmalıdır.

Kaynakça

- Ahmad, M. (2015). The impact of ex-auditors' employment with audit clients on perceptions of auditor independence in Malaysia. *Procedia: Social and Behavioral Sciences*, 172, 479–486.
- Akbaş, F., & Çırpan, H. (2021). Serbest muhasebeci mali müşavir meslek mensuplarının karmaşık etik problemleri. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 79-91.
- Akatak, A. (2015). Muhasebe hata ve hilelerinin tespit ve önlenmesinde muhasebe meslek mensuplarının sorumluluğu ve bir araştırma (Yüksek lisans tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 413882)
- Akpınar, T. (2019). Muhasebe mesleğinde etik kurallar, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*,5(4), 34-39.
- Baran, E., & Baskan, T D. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının etik dışı davranış sergilemelerinin nedenleri: literatür incelemesi. *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 470-506.
- Blanthorne, C., Kovar, S. E., & Fisher, D. G. (2007). Accounting educators' opinions about ethics in the curriculum: An extensive view. *Issues in Accounting Education*, 22(3), 355–390.
- Chan, Y.S. & Leung, P. (2006). The effects of accounting students' ethical reasoning and personal factors on their ethical sensitivity. *Managerial Auditing Journal*, 21(4), 436-457.
- Changmarín, R. (2017). *La influencia de la ética y los códigos de conducta empresarial*. Librería Editorial, Contabilidad superior: Fundamentos. 707 -737, ISBN: 978-987-716-064-2
- Cohen, J. R., & Martinov-Bennie, N. (2006). The applicability of a contingent factors model to accounting ethics research. *Journal of Business Ethics*, 68(1), 1–18.
- Dikgöz, B., & Erserim, A. (2022). Muhasebede etik kavramına postmodern bir bakış. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 08(02), 123-139.
- Ergün, H., & Gül, K. (2005). Muhasebe mesleği etik kuralları ve bu kuralların meslek mensuplarınca algılanışı, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 25, 144 -154.
- Fairchild, R., D. Gwilliam & O. Marnet (2019). 'Audit within the corporate governance paradigm: a cornerstone built on shifting sand?', *British Journal of Management*, 30, 90– 105.
- Flowerday, S., Blundell, A W., & Solms, V. (2006). Continuous auditing technologies and models: A Discussion, *Computer & Security*, 25, 325- 331.
- Fritzsche, D. J. (2005). *Business ethics: A global and managerial perspective* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill Irwin.
- Gül, M. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının 2000 – 2019 yılları itibariyle almış oldukları disiplin cezalarının analizi, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(68), 933-941.
- Gür, E. (2018). Muhasebe meslek etiği. *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 371-407.
- Hacıhasanoğlu, T. (2013). Sakarya ilinde faaliyet gösteren bağımsız muhasebecilerin meslek etiği algılama düzeylerine ilişkin bir araştırma, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 357-372.
- Hayran, O. (2012). *Sağlık bilimlerinde araştırma ve istatistik yöntemler*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

- Hooper, K. & Xu, G. (2012), From legitimacy by character to legitimacy by image: Ethics and accounting practices in New Zealand, *Managerial Auditing Journal*, 27(8), 754-773.
- IFAC. International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA). (2015). *International ethics standards board for accountants fact sheet*. American Accounting Association
- Kaya, H. & Durmuş, A. F. (2022). Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiği hakkındaki algı ve tutumlarının incelenmesi: trb1 bölgesinde bir araştırma, *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1), 184-210.
- Kavanagh, M. & O’Higgins, E. (2019). Professional accountants In Ireland and Northern Ireland ethics research report ethical awareness, challenges, concerns and decision making. *Ethics Research Report*, 2- 84.
- Kılıç, S. (2016). Cronbachs alpha reliability coefficient. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Kurnaz, E., & Karadoğan, S. N. (2021). Muhasebede Hata ve Hilelerin Meslek Etiği Açısından İncelenmesi: Erzincan İli Örneği. *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(2), 125–142.
- Kutlu, H. (2008). Muhasebe meslek mensupları ve çalışanlarının etik ikilemleri: kars ve erzurum illerinde bir araştırma, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(2), 143-170.
- Köse, E. & Aldemir, M. E. (2018). Muhasebe meslek mensuplarını etik dışı davranmaya yönelten sebepler üzerine bir araştırma: kırkkale örneği, *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 2(1), 35-48.
- Legault, G. (1999). *Professionalisme et délibération éthique*, Québec: Presses de l’Université du Québec.
- Liyanapathirana, N.S. Samkin, G. (2014), Towards an integrated ethical decision making model for the accounting profession, a developing country, <https://docplayer.net/18989577-Towards-an-integrated-ethical-decision-making-model-for-the-accounting-profession-a-developing-country-sri-lanka.html>
- Mabil, N.A. (2019). Investigating effects of accounting ethics on quality of financial reporting of an organization: Case of selected commercial banks in South Sudan. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 10(1), 117-191
- McCumber, J. (2005). *Reshaping reason: Toward a new philosophy* Indiana University Press, Bloomington, IN.
- Nazaruddin, I., Rezki, B. S. & Rahmanda, Y. (2018). Love of money, gender, religiosity: the impact on ethical perceptions of future professional accountants. *Business and Economic Horizons*, 14(2), 424-436.
- Perle, S. (2004). Morality and ethics: An introduction. *Dynamic Chiropractic*, 22(6), 24-25
- Preston, A., Cooper, D., Scarbrough, D., & Chilton, R. (1995). Changes in the code of ethics of the US accounting profession, 1917 and 1988: The continual quest for legitimation. *Accounting, Organizations and Society*, 20(6), 507–546.
- Sakarya, Ş., & Kara, S. (2010). Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(18), 57-72.
- Sarı, Özgün, H. & Sarıtaş, H. (2019). Muhasebe mesleğinde etik dışı davranışlara neden olan durumlar: denizli ilinde bir uygulama, *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 77-93.

- Satria, M. R. (2020). Effect of Auditor's Experience and Ethics on Audit Quality in Public Accountant Offices in Bandung City. *Journal of Economic Empowerment Strategy*, 3, 18-24.
- Sayım, F., & Usman, Ö. (2016). Etik kavramı ve muhasebe meslek mensuplarında etik algısı-yalova örneği, *Maliye Dergisi*, 170, 131-146.
- Spence, C., & Brivot, M. (2011). No French, no more: Language-based exclusion in North America's first professional accounting association, 1879–1927. *Accounting History Review*, 21(2), 163–184.
- Tayman, M.,& Tekşen, Ö. (2019). Muhasebe Denetiminde Karşılaşılan Hata Ve Hileler: Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 24(3), 455-477.
- Tenbrunsel, A. E. (2005). 'Commentary: bounded ethicality and conflicts of interest'. In D. A. Moore, D. M. Cain, G. Loewenstein and M. H. Bazerman (eds), *Conflicts of Interest: Challenges and Solutions in Business, Law, Medicine and Public Policy*, pp. 96– 103. Cambridge: Cambridge University Press.
- Velasquez, M. G. (2014). *Business ethics: Concepts and cases* (7th ed.). Pearson.
- Yıldız, G. (2011). Muhasebe meslek etiği ve Kayseri il merkezinde bir uygulama. Erciyes Üniversitesi *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36, 155-178.
- Yoon, C. (2011). Ethical decision-making in the internet context: development and test of an initial model based on moral philosophy, *Computers in Human Behavior*, 27(6), 2401-2409.
- Yücel, E. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının etik dışı davranışlarının vergi ahlakına etkisi, *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, 73, 229-248.
- Weiss, P. (1942). Morality and Ethics. *The Journal of Philosophy*, 39(14), 381-385. doi:10.2307/2018625

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author % 50 İkinci yazar/Second author % 50
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Extended Abstract

The aim of the study is to get the opinions of professional accountants operating in Elazığ about professional ethics and to determine their commitment to ethical rules. In addition, another aim of this study is to find the reasons that lead the members of the profession to unethical behaviors and to offer solutions. The universe of the study consists of 216 professional accountants operating in Elazığ. The sample size of the study consists of 80 professional accountants. Questionnaire method was used in the research. A 5-point Likert scale was used in the study. The obtained data were analyzed with frequency distributions, independent t test and anova test in spss 22 program.

The fact that members of the profession do not act in accordance with ethical principles causes loss of reputation in the society and the society loses its sense of trust in accounting information and the accounting profession. For this reason, it is of great importance for professional accountants to act in accordance with ethical principles in terms of the development of the profession and gaining the trust of the society (Gül, 2021). A member of the profession who complies with ethical values in terms of the accounting profession; He is generally characterized as an independent, honest, person who works for the public interest without any self-interest (Spence ve Brivot 2011). Ergün and Gül (2015) stated in their study that the members of the profession think that the regulations, meetings and information about professional ethics are insufficient. Baran and Baskan (2021) stated in their study that the most important factor that leads professional accountants to unethical behavior is customer and management pressure.

The following results were obtained in this study, which was conducted to determine the ethical perceptions of the members of the profession and the reasons that lead the members of the profession to unethical behaviors. Members of the profession are of the opinion that the regulations regarding professional ethics are insufficient. Ergün and Gül (2005) also pointed to the same result in their study. Taxpayer pressure is at the forefront of the reasons that lead the members of the profession to unethical behavior. Baran and Baskan (2021) reached similar conclusions in their studies. Previous studies have shown that the number of taxpayers affects the ethical perception of accounting professionals (Kutlu: 2008, Sakarya and Kara: 2010, Hacıhasanoğlu: 2013, Censur and Usman: 2017, Sarı Özgün and Sarıtaş: 2019). However, similar results were not obtained in this study. Members of the profession are of the opinion that they do not have time to follow the changing legislation related to their profession. Akbaş and Çırpan (2021) think that the behaviors of taxpayers and some professionals, which do not have any ulterior motives due to not having full knowledge of the constantly changing legal regulations, may be effective in breaking the ethical rules. As a result of the analyzes made, a significant relationship was found between the age of accounting professionals and their tendency to turn to unethical behaviors as a result of taxpayer pressure. It is seen that this pressure is more effective on young professionals. Occupational members aged between 25 and 45 tended to unethical behaviors more as a result of taxpayer pressure compared to professionals aged between 46 and 55, and acted unethically in favor of or against their taxpayers throughout their professional lives.

The following suggestions can be listed in order to strengthen the ethical perceptions of professional accountants and to eliminate their unethical orientations:

Trainings aimed at creating a perception of ethics on the members of the profession should be formed before the profession entrance exams and should be continued with in-service trainings. If the unethical behavior of the members of the profession is detected by the professional chambers, they are punished with disciplinary penalties. However, these penalties can be provided to be more deterrent on the members of the profession. For example, explaining the reason for the punishment may prevent the members of the profession from turning to unethical behavior as it will damage their reputation. With the regulations to be made by TURMOB, measures should be taken to prevent unfair competition among professionals, and the transparency of the wages of professionals, especially through the bank and under the supervision of professional chambers, should be ensured. First of all, members of the profession should pay attention to the local without losing sight of the universal. Professionals must have ethics at the core of all their actions, including how they use technology, their communication skills, the ability to spend their time producing precise and immediate solutions, and other aspects related to critical thinking and other personal circumstances.